

deceniile de după 1849 în operele lui Józsa Oroszhegyi și Sándor Veress; prof. dr. Kiss Gy. Csaba, Imaginea istoriei în imnurile naționale din Europa Centrală-Estică.

Dezbaterile purtate pe marginea comunicărilor prezentate în timpul Reuniunii au stârnit vii discuții la care au participat autorii lor, istoricii și istoricii literari prezenți. Au fost puse în evidență relevanța temelor, semnificația raportului dintre Literatură și Istorie în perceperea principalelor dimensiuni ale desfășurărilor din trecutul istoric din aria celor două popoare.

Istoricii români și unguri participanți la lucrările Comisiei au efectuat în ziua de 7 octombrie 2010 o vizită de documentare științifică la Esztergom, în nordul Ungariei, la Muzeul Cetății și Catedrala Episcopală de acolo, deosebit de instructivă. În cadrul discuțiilor purtate în ședințele Comisiei Mixte de Istorie Româno-Ungare s-a apreciat că aceste schimburi interacademice sunt deosebit de utile, Comisia însăși având un rol important în continuarea și intensificarea legăturilor dintre istoricii români și unguri, în lărgirea schimburilor de informație științifică, de reviste și lucrări din domeniul științelor istorice apărute în cele două țări.

Cu prilejul prezenței în capitala Ungariei a istoricilor români participanți la Sesiunea Comisiei Mixte de Istorie Româno-Ungară, a fost oferit Părții Maghiare, Institutului de Istorie din Budapesta al Academiei Maghiare de Științe un set de cărți de istorie apărute între timp în România, între care volumul al IX-lea din tratatul academic de *Istoria românilor. 1940-1947*, volumul XII al *Bibliografiei istorice a României (2007-2008)* și publicația „Nouvelles études d'histoire” dedicată Congresului Internațional de Științe Istorice de la Amsterdam (august 2010).

La rândul lor, istoricii unguri au oferit celor români volume din domeniul istoriei publicate în ultimii ani în Ungaria.

Un interes special a stârnit în rândul participanților la Reuniune volumul de *Studii istorice privind relațiile româno-ungare*, apărut la Cluj-Napoca doar cu trei zile înainte de sesiunea Comisiei, în cuprinsul căruia istoricii români abordează problematica legăturilor istorice dintre cele două țări și popoare.

Prof. dr. Nicolae Edroiu
membru corespondent al Academiei Române,
Președintele Părții Române în Comisia Mixtă de Istorie
Româno-Ungară

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ÎN TRE FRONTIERE IMPERIALE

Chișinău, 8-9 octombrie 2010

Demersul îndrăzneț și dezinhibat reiterat acum de organizatori cu privire la efectul medierii provocate colocvial prin apelul vizând hermeneutizarea paradigmei comensurării românimii situate între fruntarii neprielnice în spațiul și timpul istoric delimitat de evul mediu și mijlocul veacului XX, a validat menirea „Almei Mater” din capitala Republicii Moldova ca o reală instituție de (in)formare, de atractiv magnet și coagulant ferment întru favorizarea circulației unor altfel de idei / teze menite să contribuie la extinderea dialogului elevat profesional atât în contextul intern revolut la finele deceniului prim al mileniului trei, cât și în conjunctura externă propice contactului cu modificate opțiuni conceptual-metodologice de sorginte comparat europeană.

Universitatea de Stat și îndeosebi Facultatea de Istorie și Filosofie, – ultima beneficiind de o nouă echipă de conducere formată din tineri specialiști beneficiari ai unor stagii de profil în strainătate, – a reprezentat și continuă să se erijeze într-un teritoriu marcat intrinsec de confruntări evidente sub forma dezbaterii purtate în contradictoriu cu reprezentanți ilustrând generații diferite în devenirea istoriografiei autohtone specifice arealului cuprins între Prut și Nistru. Atari manifestări colective și conștient asumate în așezarea în ecuație a unor evenimente înregistrate ca având o dublă fatalitate în mentalul național de durată

lungă (1812-1918) ori scurtă (1940), au fost menite a releva date de formă / fond în interpretări adecvate timpului și spațiului conceperii și expunerii lor de către specialiști din cât mai deosebite și posibile arii cognitive.

Abordarea univocă a semnificațiilor multiple ale actului săvârșit în iunie 1940 a avut loc la un nivel și într-un palier relevant pentru faptul de „unitate în diversitate” în creionarea și interpretarea destinului colectiv românesc la momentul respectiv. Tratarea antinomică a noțiunilor de centru și periferie atunci când Basarabia și Țările Române erau situate în caruselul politic pe durata secolelor XIX și XX, a avut supape reflexive în modele, transferuri și interacțiuni, care au fost relevate într-un mod amiabil din punct de vedere conceptual și contextual. Specialiștii invitați din institute de cercetare și universități ale Republicii Moldova (Chișinău, Cahul, Bălți), din Ucraina (Odessa), Franța, Italia, Germania și România (București, Cluj, Galați, Iași, Oradea) au demonstrat un nevoalat atașament față de climatul deschis schimbului de idei, necenzurat și neclîșezat, în care absența tenei critic naționaliste a fost vădită și de judecățile raționale survenite prin benefice completări și interferențe bazate pe acceptarea unui soi de ecumenism în deopotrivă măsură de pan-românesc și continental. „Interfață” a evenimentului științific și modalitate eficientă a interrelației dintre public și specialiști, multiplele prezentări de carte istorică și cele două centre interdisciplinare (de Studiere a Totalitarismului și de Studii Imperiale) fondate cu acest prilej, au ilustrat o altă modalitate de cooperare și de sperate aporturi la „discriminarea pozitivă” a alterității și la întronarea deplină a excelenței în cercetare și studiu pe seama generației de tineri specialiști și capabili istorici din spațiul Republicii Moldova și nu numai, fiindcă tangența cu emisarii de profil din România și alte țări vecine sau mai depărtate a fost indiscutabil augmentată prin problematica investigată și consecințele rezultate în plan teoretic și practic.

Desigur că momentul 28 iunie 1940 a generat exprimări diferite în funcție de situarea programatică (ecuația dintre cercetare și politică sau dimensiunea simbolică a reflectării dispersate/concentrice) și de concordanța cu e-in/voluția scrisului istoric trecut ori mai recent, în raport cu stadiul prelucrării fondurilor documentare și cu suita de reprezentări publice cu iz provocat/mascat aniversativ. Preliminariile gestului restituitiv/reconsiderativ din plan istoriografic au fost urmate legic de felurite strădani de disecare interpretativă a aspectului expunerii ultimatumului și a trasării frontierei „inventate” pe moment ori neelucidate nici ulterior (cazul Palanca, 1947). Ocuparea militară propriu zisă a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a ținutului Herței, reacția populației (prin mărturii memorialistice ori fronda anti-colectivizare), expresia manifestării minorităților etnice și a grupurilor profesionale, politica de cadre și represuniile politice au constituit repere esențiale ale discuțiilor purtate în câteva subdiviziuni ale secției principale dedicată anului 1940. Fără să se omită importanța analizării impactului factorului diplomatic și a relațiilor internaționale atât din perspectiva implicării colective (România, URSS, Anglia etc.), cât și prin oportuna încercare de comparare cu variantele de remediere tardivă a disputei teritoriale româno-ungare.

Reflecțiile generale exprimate în plan ideatic au fost urmate de provocări și perspective istoriografice schimbate conceptual-metodologic atunci când se tratau direcții concrete de translare de la analiza structurală la „noua istorie imperială”, de comparare între societatea națională și cea imperială ori de cuantificare a raportului între centru și periferie, avându-se sub reflector starea Basarabiei în cadrul Imperiului țarist și situarea Transilvaniei față de cel habsburgic, ulterior austro-ungar. Necesara tratare cronologică și factuală a vizat segmente temporale majore, de la Antichitate și până în Modernismul timpuriu, cu afecte interpretative directe privind dihotomia dintre demografie și politică, locul/rolul târgurilor drept centre ale vieții de relație ori discursul profetic incumbat unor vădite ipostaze ale modernizării specifice pentru uriașe arii spațiale (Rusia, Austria, Turcia) ori alte reduse (precum Țările Române și sud-estul Europei) în veacurile XVIII și XIX. Aceasta ființa vizibil îndeosebi prin abolirea gradată a rezistenței față de tradiția moștenită și perpetuată, de obârșie internă, sau de influență străină.

Funcționarea modelului paradigmatic centru și periferie a fost accentuată mai cu seamă pe traseul secolului XX, când alternanța între etapele de continuitate și discontinuitate a fost discutată în raport cu starea minorităților din România interbelică, cu cazul singular al românilor din Ungaria ori cu ecuația politică a conexiunii dintre componenta sportivă, ideologică și politică în ipostaza R.S.S. Moldovenești. Statutul Basarabiei ca obiect și subiect între anii 1812-1918 a fost evident și general abordat în tratări care subliniau diverse modalități de extindere și ramificare a puterii centrale în defavoarea minimelor puncte

componente ale perifericului reprezentat de elitele locale și bisericești, de ființarea datului etnic autohton, preponderent în mediul rural, ori de chestiunea învățământului etatizat global. Politicile și percepțiile existente în contextul temporal dat, componentele și consecințele lor în mentalul colectiv, statutul juridic deținut de coloniștii „împământeniți” în anumite zone sensibile, influența globalizatoare a pieții rusești, atitudinea marilor proprietari față de actul unirii din martie 1918 au constituit alte repere ale discuțiilor desfășurate în secțiunea finală a Conferinței internaționale de la Chișinău.

Fără a constitui deloc o notă aparte în terminalul dezbaterilor, considerăm că intervenția rostită în legătură cu reflectarea trecutului Basarabiei în manualele școlare românești de după anul 1989, reprezintă, prin incidența discursivă a cuprinsului dubitativ și retoric exprimat, un veridic „alter-ego” pentru năzuința dorită de către organizatori (profesorii Igor Șarov, Virgil Pâslariuc, Igor Cașu și Barbu Ștefănescu), de a ne incita și îndemna la un altfel de judecată, deloc egolatră sau „egoistorică”, referitoare la existența și perspectiva patriei comune, falie „periferică” la estul continentului, cu un trecut mereu disputat între foste și actuale centre de putere, și cu o istoriografie stăpână pe mijloacele proprii de exprimare și validarea în concertul scrisului istoric european.

Stelian Mândruț

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ NICOLAE IORGA – 70 DE ANI DE LA ASASINARE

(Cluj-Napoca, 18 noiembrie 2010)

Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române a organizat, în ziua de 18 noiembrie 2010, Conferința Științifică „Nicolae Iorga – 70 de ani de la asasinare”, prin care s-a comemorat tragica dispariție a marelui istoric român cu 70 de ani în urmă. Vocea savantului patriot a fost adusă atunci la tăcere prin forța armelor mănuite de elemente de extremă dreaptă din România, cărora i-au căzut victimă și alți prestigioși intelectuali români în împrejurările istorice din anul 1940.

Manifestarea științifică a fost deschisă prin cuvântul directorului Institutului, prof. dr. Nicolae Edroiu, membru corespondent al Academiei Române, care a reliefat opera științifică a istoricului și acțiunea politică a marii personalități care a fost Nicolae Iorga.

În continuare s-au prezentat comunicările: acad. Camil Mureșanu, *Activitatea lui Nicolae Iorga în ultimii ani, consemnată în reviste de cultură din Transilvania*; prof. dr. Vasile Pușcaș, *Nicolae Iorga – „ultimul bărbat goethean”*; CȘ I dr. Lucian Nastasă, *Nicolae Iorga în conflictul „istoriografic” dintre generații*; CȘ dr. Veronica Turcuș, *Nicolae Iorga și un proiect de colaborare al elitei universitare europene*; CȘ dr. Cornel Sigmirean, *Nicolae Iorga și studenții români din Budapesta la începutul secolului al XX-lea*, și conf. dr. Marcela Sălăgean, *Poziția lui Nicolae Iorga în Consiliile de Coroană ale României din vara anului 1940*.

Comunicările prezentate și intervențiile pe marginea lor ale participanților la conferință au relevat marea implicare a celui omagiat, Nicolae Iorga, în viața științifică și culturală a țării, în cea politică din primele patru decenii ale secolului trecut, legăturile acestuia cu elita românească din întregul spațiu locuit de români și cu elitele universitare europene. Personalitatea sa științifică rămâne pilduitoare pentru toate generațiile de cercetători în domeniul Științelor Istorice de la noi care au urmat, opera istoriografică lăsată de Nicolae Iorga continuând să fie consultată mereu și să incite noi cercetări și dezbateri.

Urmare a calității științifice a comunicărilor prezentate, a problematicii tratate în cuprinsul lor, s-a convenit ca textele acestora să fie publicate, alături de alte materiale elaborate de cercetători din Institut și colaboratori ai acestuia, într-un volum aparte, pentru a fi puse la dispoziția specialiștilor din țară și străinătate informații științifice și concluzii istorice noi privind viața și opera marelui savant român, ucis cu sălbăticie în toamna anului 1940.

Veronica Turcuș